

УДК 342:316.285(477)

О. В. БАТАНОВ

Олександр Васильович Батанов, доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ КОНФЛІКТНОСТІ МІЖ ГРОМАДЯНСЬКИМ СУСПІЛЬСТВОМ ТА ДЕРЖАВОЮ В УКРАЇНІ

Сучасна Україна перебуває на черговому витку модернізації політичної системи суспільства. Сучасні інновації та ініціативи у сфері державної влади та формування громадянського суспільства об'єктивно мають бути спрямовані на пошук адекватних відповідей на системні протиріччя і конфлікти, народжені як у рамках радянської політичної системи, так і в перші десятиліття незалежності України.

За роки становлення суверенної державності України питання про рішення подібних протиріч і конфліктів часом ставали дуже актуальними. І самі суб'єкти конституційних правовідносин, і теоретики конституційного права не мали необхідного досвіду у вирішенні проблем такого характеру. Це пояснюється, насамперед, тим фактом, що радянська ідеологія не визнавала навіть можливості існування конфліктів у «розвинутому соціалістичному суспільстві». Вважалося, що державно-правові конфлікти виключаються самим суспільним ладом. Водночас, конфлікти існували завжди і радянська державно-правова практика, як правило, не використовувала демократичних методів вирішення конфліктів, віддаючи перевагу насильницьким формам ліквідації протиріч, що виникають. Така державна політика продемонструвала свою помилковість подіями 1989–1991 рр., коли влада вже не могла подолати ту колосальну кількість конфліктів, назрілих навколо неї і в ній самій, призвівши до того, що сама влада зі стабілізуючого суспільно-політичного чинника перетворилася на дестабілізуючий фактор нестабільності. Без перебільшення можна стверджувати, що цілковите ігнорування зарубіжного та вітчизняного досвіду розв'язання конституційних конфліктів і протиріч у процесі взаємовідносин громадянського суспільства і держави стало першопричиною як Помаранчевої революції 2004 р., так і, особливо, Революції Гідності 2013–2014 рр.

Слід констатувати, що спроби розв'язати подібні протиріччя і запобігти породжуваним ним конфліктним ситуаціям конституційного характеру, у період підготовки і прийняття чинної Конституції України призвели до того, що глобальні конституційні перетворення середини 90-х років минулого століття не тільки не нівелювали старих, а й породили значну кількість нових конституційних протиріч, більшість з яких не тільки зачепили засади конституційного ладу України, а й створили певні передумови для порушення його цілісності, насамперед в аспекті взаємовідносин громадянського суспільства і держави. Істотно посилила ситуацію модернізація конституційної матерії у 2004 та 2010 роках, що дозволяє експертам у галузі конституційного права не тільки вказувати на протиріччя Конституції, а й взагалі говорити про конфліктогенність Основного Закону та конституційної реформи, тобто їх здатність детермінувати соціально-політичні конфлікти і суперечності між громадянським суспільством і державою.

Водночас, слід визнати, що сама постановка в конституційній доктрині проблеми аномалій, прогалин, дефектів і конфліктів у конституційному праві і правовій системі в цілому є свідченням того, що ми позбулися необґрунтованих надій і ілюзорних очікувань, пов'язаних із самою наявністю такого політико-правового явища, нехай навіть унікального, як Конституція і конституційне законодавство. Конституцію необхідно сприймати у всіх її реальних, а не ідеалізованих якостях, які відображають глибоку суперечливість її онтологічних, а відповідно і нормативно-правових характеристик. У світлі досягнень сучасного конституціоналізму очевидним є той факт, що ефективність конституційного регулювання, ступінь реальності проголошуваних Конституцією демократичних цінностей та принципів багато в чому визначається глибиною її проникнення в природу соціальних конфліктів і протиріч сучасного громадянського суспільства і держави.

Важливо враховувати, що Конституція – за всієї космополітичності даного поняття і самого по собі терміна – є конкретно-історичним, соціокультурним і вже в цьому сенсі завжди – національно-специфічним

явищем. У цьому плані на перший план висувається дослідження Конституції як документа, що увібрив у себе все різноманіття соціальних протиріччя в умовах політичних та економічних перетворень і покликано конституційно-правовими засобами сприяти – як реально діючий правовий акт, що діє з метою вирішення відповідних протиріччя. Історія конституційного розвитку багатьох держав підтверджує той незаперечний факт, що конституція, в силу самої сутності даного явища, є політико-правовим відображенням і породженням соціальних протиріччя суспільства в їх історичному розвитку¹.

Порушуючи питання щодо конфліктності в системі конституційного ладу та протиріччя між громадянським суспільством і державою ми, насамперед, ведемо мову про те, що в юридичній науці прийнято називати порушенням правонаступництва або континуїтету, тобто безперервності державно-правового розвитку. правонаступність насамперед означає забезпечення стійкості основ правової системи в процесі її розвитку. Проблема континуїтету виникає при зміні політичного режиму в державі під час соціальної революції, при виникненні нових держав або припиненні їх існування, при територіальних змінах у державі тощо. Тим самим підтримуються головні параметри еволюційного державно-правового процесу, що не міняють системи влади та її конституційні інститути, основи конституційного ладу і законодавства.

Конституційний розвиток більшості держав світу носить циклічний характер. Україна у своїй конституційній історії також зазнала кілька циклів розвитку, які, як правило, супроводжувалися або катастрофічними переходами від однієї моделі політичної системи до іншої, або черговою конституційною, або політичною кризою. Тому згадка про правонаступництво і її так звані «розриви» в аспекті конституційного права пов'язані виключно з його провідною роллю в побудові й функціонуванні правової системи. Її «перерви», «розриви» пов'язані або з формуванням нової влади, або корінними реформами конституції і законодавства.

У зв'язку з цим питання про те, що є першопричиною нестійкості конституційного розвитку політичної системи України, є досить цікавим у доктринально-пізнавальному плані і, на жаль, злободенним з погляду сучасної конституційної ситуації в Україні.

Вагому, хоча далеко не детермінуючому, роль в подібній нестійкості конституційного розвитку України відіграють системні протиріччя і конфлікти, що існують в механізмі взаємовідносин громадянського суспільства і держави. Причому йдеться не тільки і не стільки про можливу суперечливість Конституції як документа, що володіє вищою юридичною силою, а про реалістичність конституційних положень, їх реалізованості та фактичної складової, тобто про те, що прийнято називати фактичною конституцією.

Можливо, саме тому, в числі основних чинників, що руйнують основи конституційного ладу або являють потенційну небезпеку для нього, дослідники відзначають не тільки наявність суперечностей та прогалин у нормативних правових актах різного рівня, а й недоліки механізму реалізації прийнятих нормативних правових і правозастосовних актів, а також відповідальності за їх невиконання; відсутність ефективного механізму притягнення до відповідальності органів державної влади, посадових осіб за дії, що порушують засади конституційного ладу або являють потенційну небезпеку їх порушення; антиконституційні цілі діяльності громадських об'єднань; зростання злочинності, системне проникнення організованої злочинності в публічно-владні структури; політичний, національний, релігійний екстремізм і тероризм як вищі форми їх прояву; економічне розшарування населення, відсутність соціального партнерства між державною владою і громадянським суспільством тощо.

Бурхливі й суперечливі події нашого життя з усією очевидністю ілюструють роль Конституції як його правового фундаменту. І зрозуміло, чому вищим обов'язком всіх органів і посадових осіб державної влади є дотримання духу і букви Конституції. Разом із тим треба усвідомлювати, що виконання Конституції – складний і тривалий процес, з безліччю учасників.

Дії державних і громадських організацій, підприємств та установ у руслі Конституції означають дотримання правових умов. Мова, насамперед, йде про вірне розумінні конституційних ідей, принципів, правильне тлумачення норм Конституції, пряме застосування конституційних норм не час від часу, а систематично, повсякденно, не шукаючи їх компенсації в підзаконних актах. Необхідні як чітка функціонально-орієнтована діяльність органів усіх гілок державної влади, усіх ланок державного апарату, спрямована на вирішення господарсько-економічних, соціально-культурних та інших завдань, так і встановлення ділових взаємовідносин законодавчої, виконавчої та судової влади. Тим самим реалізація конституційних положень сприяє ефективності й високому авторитетові державної влади, запобігає державним, політичним, міжнаціональним конфліктам, нарешті, забезпечує стабільність у суспільстві.

Слід зазначити, що існують певні відмінності між конституційними протиріччями і конфліктами. Їх доцільно розглядати як причину і наслідок. Протиріччя найчастіше носять статичний характер і зводяться, як правило, до певних колізій, невідповідностей, неузгоджень і різночитань в конституційній регламентації суспільних відносин, абстрактності і неконкретності конституційних формулювань і приписів тощо. Не випадково саме суперечності між нормами в конституційному праві називають конституційними колізіями, наслідком яких можуть бути конституційні конфлікти і кризи, небажані для будь-якої влади². Тобто протиріччя – це ще не конфлікт, а свого роду мінлива рівновага протилежностей, яка потенційно містить можливість переходу в конфліктний стан. У той же час факт наявності будь-якого протиріччя є фундаментальною ознакою конфлікту³.

Конфлікт, будучи наслідком подібних протиріччя і колізій у конституційній матерії, носить функціонально-динамічний характер. Не випадково в науковій літературі, під конфліктом розуміється «... специфічний спосіб взаємодії двох і більше систем або компонентів однієї системи в ході їх спільного функціонування,

який породжується ресурсно-комунікаційними протиріччями між ними, розвиває ці протиріччя до рівня протиборства, дозволяє виниклі суперечності кризовим або безкризовим шляхом і породжує нові протиріччя»⁴. Конфлікт є такою ж характеристикою системи, як і цілісність, взаємозалежність елементів, структурність, ієрархічність. Його динаміка значною мірою залежить від стратегії поведінки його учасників (співробітництво, суперництво, компроміс, поступливість, уникання)⁵.

Найчастіше як конституційні суперечності, так і конституційні конфлікти носять яскраво виражений політичний характер або є тісно пов'язаними з політикою. Традиційно подібні політичні протиріччя і конфлікти визначаються дослідниками як різновид соціальних протиріч і конфліктів, ядром яких є проблема публічної влади. Саме конфлікти влади або конфлікти з владою абсолютно справедливо відносять до числа найбільш важких конфліктів. Орієнтація на публічну владу імпліцитно припускає зіткнення і розв'язання протиріччя чи конфлікту за допомогою панування однієї сторони колізійного відношення над іншою. Публічна влада в суспільстві є свого роду центром соціального тяжіння.

Доречно в даному зв'язку підкреслити: в конституціях цілого ряду держав закріплено принцип непопорушності влади і непорушності конституційного ладу. Частини третя і четверта ст. 5 Конституції України свідчать: «Право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами. Ніхто не може узурпувати державну владу». Такі діяння караються законом і, насамперед, відповідно до КК України.

Суспільно-політична практика дає іншу картину. Це і незабезпечення повноважень органу публічної влади матеріальними та іншими ресурсами, зловживання повноваженнями або обмеження деяких повноважень органу, втручання в діяльність, блокування діяльності органу, фактичне привласнення чужих повноважень, перебудова системно-владних відносин, незаконне призупинення діяльності, створення паралельних, часто неконституційних, нелегальних структур, заборона і розпуск органу, відкрите протиборство.

Функціональний поділ державної влади на три гілки, настільки швидко сприйнятий вітчизняною конституційною доктриною і практикою останніх десятиліть, не повинен породжувати ілюзію щодо наявності протиріч тільки у межах цієї системи координат. Відповідні органи державної влади дійсно перебувають на очах у всіх. Тим часом державна влада є лише одним із елементів держави, яка являє собою складну соціальну систему. Вона складається з таких елементів, як влада, громадяни, територія й кордони, законодавство, бюджет, податки, функції та компетенція, офіційне представництво в світовому співтоваристві тощо. Ці елементи синергетично взаємопов'язані між собою і перебувають у вельми рухомому співвідношенні.

Тому, існує відособлена група протиріч і конфліктів, яку можна визначити як системні конституційні протиріччя і конфлікти, причиною виникнення більшості з них, які, на перший погляд, представляють собою колізію функцій і компетенції окремих органів публічної влади чи просте зіткнення інтересів партій та їх об'єднань, груп впливу, громадських об'єднань, стає не тільки характер політичної системи, що має прояв в особливостях її організації, а й сама конфігурація всього конституційного ладу і, насамперед, засад взаємодії громадянського суспільства та державної влади. Такі конфлікти найчастіше породжують питання не про завоювання або узурпацію влади, не про зміну суб'єкта публічної влади, а, скоріше, питання про зміни засад організації політичної системи або навіть засад конституційного ладу.

Ось чому, говорячи про суперечності й конфлікти в процесі взаємовідносин громадянського суспільства і держави, слід враховувати, що це, насамперед, юридичні протиріччя і конфлікти, що виникають у сфері конституційного права. Їх особливостями, як і більшості юридичних конфліктів, є зв'язаність конфлікту правовими відносинами, наявність правових ознак суб'єктів та об'єктів конфлікту, можливість розв'язання правовими методами, галузева визначеність, наявність юридичних наслідків, можливість застосування примусових заходів у процесі вирішення, наявність спеціальної юридичної процедури дозволу тощо⁶.

Водночас конституційні суперечності і конфлікти між громадянським суспільством і державою мають специфічні характеристики. Адже їх учасниками є народ, територіальні громади, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, громадські об'єднання, політичні партії, опозиція. Об'єктами і предметами, з приводу яких виникає конфлікт, є права та вольності людини, суверенітет, територія, публічна влада, функції та компетенція органів публічної влади. Тому, наявність системних конституційних протиріч і конфліктів загрожує існуванню конституційного ладу в цілому. З іншого боку, цей фактор виявляє те істотне протиріччя, яке є джерелом конституційного розвитку суспільства та його систем (політичної, економічної, духовної тощо), насамперед, політичної системи.

Політичні системи поділяються на два основних типи: демократичні та недемократичні системи. Демократичні системи, як правило, відкрито визнають конфлікт інтересів у боротьбі за владу, за участь в ній з метою утвердження власної інтерпретації та більш повної реалізації спільної для всіх системи цінностей справедливості і свободи. Політична свобода розуміється як ідеал «правового громадського стану», що розрізняє в собі моменти свободи, рівності, самостійності. Моральна дійсність політичної системи, історично здійснювана як вільне самовизначення індивідів до системи, містить у собі в якості цілей та цінностей суверенітет, рівність прав та вольностей, справедливість, утверджує тотожність моральності і політики.

Недемократичні системи заперечують конфлікт інтересів і розглядають суспільство як цілісну систему на рівні його сутності. Суспільні протиріччя розглядаються як визначеність історичної фази розвитку суспільства. Однак, нестабільність інститутів і структур, гострота конфліктних ситуацій і криза влади, яка породжується ними, характеризується як іманентна властивість політичних систем, що функціонують в недемократичних країнах⁷.

Тому, системні протиріччя і конфлікти між громадянським суспільством і державою можуть носити і системоутворюючий характер, якщо вони продукують форми, що сприяють їх виникненню і сприяють стійкості їх перебігу. Іноді вони можуть виконувати і позитивну функцію. Негативним фактором може бути відсутність конституційно передбачених механізмів їх уникнення і подолання, небажання гасити такі протиріччя і шукати шляхи виходу з конфлікту, його свідоме розпалювання. Безперечно, в цьому виявляється негативна функція конфлікту.

Виходячи з цього, під системними конституційними конфліктами слід розуміти гостру форму відкритого протистояння в політико-правовій взаємодії пріоритетних суб'єктів конституційно-правових відносин (народ, держава, органи державної влади, територіальні громади), що виражаються в їх діях (бездіяльності) відносно найвищих конституційних цінностей (людське життя, свобода, права людини, влада, суверенітет), їх визнання, гарантування, захисту тощо. Як правило, причиною таких конфліктів є істотні суперечності в системі конституційного ладу в результаті взаємовідносин громадянського суспільства і держави.

Мабуть, найголовніше протиріччя в системі конституційного ладу України полягає в тому, що в Конституції України, з одного боку, закріплені досить високий рівень конституційних прав і свобод людини і громадянина, з іншого – визначена в ній система організації публічної влади не спроможна забезпечити і гарантувати більшість з цих прав. Розв'язання цієї суперечності, безперечно, має знаходити своє втілення не в звуженні прав та вольностей, а в зміні організації публічної влади, її послідовної демократизації.

Саме існування даного протиріччя, сутність якого в основному полягає в «розриві» між конституційно проголошеною системою прав і свобод та практикою їх реалізації, є причиною більшості конфліктів у системі конституційного ладу сучасної України. Насамперед, йдеться про конфліктність відносин у системі координат «людина» – «громадянське суспільство» – «держава», тобто конституційно-правових відносин, що характеризують, в першу чергу, людський і політичний вимір засад конституційного ладу.

Подібна конфронтація людини, громадянського суспільства і держави – це один з основних системних конфліктів, що виникає в процесі інституціоналізації конституційного ладу, структурування політичної системи та найбільш значущих інститутів громадянського суспільства, що свідчать про демократизм Конституції України: державна влада, функціонує на принципах її поділу на законодавчу, виконавчу і судову (ст. 6), визнання і гарантування місцевого самоврядування (ст. 7), визнання і дія принципу верховенства права (ст. 8), політичний плюралізм, свобода політичної діяльності та багатопартійність (ст. 15, 36–37) тощо, а також інших систем (економічної, соціальної, духовної), в основі яких ідеологічне різноманіття і заборона цезури (ст. 15), соціальна спрямованість економіки, рівність усіх суб'єктів права власності перед законом (ст. 13) і свобода підприємницької діяльності (ст. 42) тощо.

Найчастіше, протиріччя і конфлікти в процесі конституційних взаємовідносин громадянського суспільства і держави породжують стереотипи конституційного неслухняності або супроводжуються такими формами патології конституційної поведінки і негативної конституційно-правової активності, як конституційний цинізм, конституційний нігілізм, конституційний скепсис, конституційний інфантилізм тощо. Такого роду аномалії в конституційному праві ще мають стати предметом ретельної уваги в конституційній доктрині. Носіями подібної негативної «конституційної енергії» можуть бути як окремі громадяни, так і посадові особи держави.

Наслідком цього може стати не тільки конституційна криза, а й повне відчуження громадян від влади або її окремих інститутів, що, з одного боку, загрожує руйнуванням засад конституційного ладу і державності, а, з іншого – здатністю породити зворотну реакцію, «запустивши» в дію конституційний інститут «народного захисту» конституційного ладу. Підставою його легального застосування є реальна і масштабна загроза стабільності влади та її інститутів, правам і свободам людини і громадянина, коли інших засобів вже немає. Події Революції Гідності є тому вагомим доказом.

Знову процитуємо частини третю і четверту ст. 5 Конституції України, згідно яких: «Право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами. Ніхто не може узурпувати державну владу». Адже дані норми перебувають у прямому зв'язку з частиною другою цієї статті Конституції, згідно якої: «Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ», отже, їх можна і слід трактувати і як інститут «народної самозахисту». Події Помаранчевої революції і Революції Гідності в Україні, як і інших «оксамитових» революцій, показали силу народного обурення.

Зміна, відповідно, може носити як еволюційний, так і революційний характер, часто пов'язаний не тільки з перестановкою або кардинальною зміною політично пануючих еліт або серйозними змінами в конституційному законодавстві. Перш за все, йдеться про зміну світогляду і стереотипів конституційної поведінки всіх суб'єктів конституційних правовідносин, їх переорієнтації на фундаментальні конституційні цінності, передусім – права та вольності людини, верховенство права, формування на їх основі конституційної культури та конституційної правосвідомості, відсутність яких руйнує цілісну матерію конституційного ладу і сучасного конституціоналізму.

По суті, перед суспільством і державою постає завдання формувати, розвивати, зміцнювати те, що Р. С. Байніязов називає конституційним духом суспільства. Без нього не приживеться жодна конституція. Бо він є духовним джерелом конституційного облаштування, розвитку, функціонування державності, прищеплення громадянину конституційно-юридичних устремлень⁸.

Розуміння політико-правової природи протиріч та конфліктів між громадянським суспільством і державою, їх понятійна, сутнісна, змістовна та видова характеристика несе особливе навантаження і означає не

просто фіксацію юридичного та фактичного стану конституційного ладу, а також політичної, соціальної та інших систем суспільства, а є ключовою умовою стабілізації всіх конституційно-правових явищ і процесів.

Конституційна практика, яка ґрунтується на спрощеному розумінні протиріч і конфліктів між громадянським суспільством і державою, наприклад, їх зведення до базових складових політичної системи суспільства, створює умови для виникнення подібних протиріч і деструктивного перебігу відповідних конфліктів. Навпаки, політичні режими, які прагнуть до виявлення існуючих протиріч і конфліктів у системі конституційного ладу і легітиматії їх через створення посередницьких структур, які забезпечують простір політичної свободи, створюють стабілізуючі передумови позитивного розвитку існуючої політичної системи та громадянського суспільства.

¹ Бондарь Н. С. Конституционные пробелы и конфликты как отражение социальных противоречий: в контексте практики Конституционного Суда РФ / Н. С. Бондарь // Экономический вестник Ростовского государственного университета. Тегга Economicus. – 2010. – Том 8. – № 1. – С. 70–71.

² Шульженко Ю. Л. Конституционные коллизии / Ю. Л. Шульженко // Юридическая энциклопедия / отв. ред. Б. Н. Топорнин. – М. : Юристъ, 2001. – С. 447.

³ Єзеров А. Конституційний конфлікт як феномен та процес в Україні : монографія / А. Єзеров. – Одеса : Юрид. л-ра, 2008. – С. 20–22.

⁴ Новосельцев В. И. Системный анализ: современные концепции / В. И. Новосельцев. – Воронеж : Кварта, 2001. – С. 320.

⁵ Казміренко В. П. Конфлікт / В. П. Казміренко // Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (гол. редкол.) [та ін.]. – К. : Укр. енцикл., 1998–2004. – Т. 3 : К–М. – 2001. – С. 335.

⁶ Ішмуратов А. Т. Конфліктологія юридична / А. Т. Ішмуратов, С. В. Бобровник // Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (гол. редкол.) [та ін.]. – К. : Укр. енцикл., 1998–2004. – Т. 3 : К–М. – 2001. – С. 336.

⁷ Васецкий А. А. Системные конфликты в процессе становления современной политической системы России : автореф. дисс. ... д-ра полит. наук : спец. 23.00.02 «Политические институты, этнополитическая конфликтология, национальные и политические процессы и технологии (политические науки)» / А. А. Васецкий. – СПб., 2008. – С. 9–10.

⁸ Байниязов Р. С. Правосознание и правовой менталитет в России : автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства ; история правовых учений» / Р. С. Байниязов. – Саратов, 2006. – 53 с.

Резюме

Батанов О. В. Конституційно-правові проблеми конфліктності між громадянським суспільством та державою в Україні.

Статтю присвячено дослідженню проблем конфліктності взаємовідносин громадянського суспільства та державної влади. Розглянуто сутнісні та змістовні характеристики конфліктів та протиріч у процесі взаємодії громадянського суспільства та держави, визначено їх роль у контексті стабільності конституційного ладу й розвитку конституціоналізму в Україні. Проаналізовано основні причини виникнення конфліктів та протиріч у процесах функціонування державної влади в умовах формування громадянського суспільства.

Ключові слова: громадянське суспільство, державна влада, конституційний конфлікт, конституційний лад.

Резюме

Батанов А. В. Конституционно-правовые проблемы конфликтности между гражданским обществом и государством в Украине.

Статья посвящена исследованию проблем конфликтности взаимоотношений гражданского общества и государственной власти. Рассмотрены сущностные и содержательные характеристики конфликтов и противоречий в процессе взаимодействия гражданского общества и государства, определены их роль в контексте стабильности конституционного строя и развития конституционализма в Украине. Проанализированы основные причины возникновения конфликтов и противоречий в процессах функционирования государственной власти в условиях формирования гражданского общества.

Ключевые слова: гражданское общество, государственная власть, конституционный конфликт, конституционный строй.

Summary

Batanov O. Constitutional and legal problems of conflict between civil society and the state in Ukraine.

The article investigates the problem of conflict relations of civil society and public authorities. Are considered essential and substantial characteristics of conflicts and contradictions in the process of interaction between civil society and the state, defined by their role in the context of the stability of the constitutional system and the development of constitutionalism in Ukraine. Analyzed the root causes of conflicts and contradictions in the functioning of the government in terms of formation of civil society.

Key words: civil society, the government, the constitutional conflict, the constitutional system.